

TÉRSZEMLELET-KÉPESSÉGET MÉRŐ TESZT 14 ÉVESEK SZÁMÁRA

Gaul-Ács Ágnes
Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: térszemlélet; képességek mérése; vizuális képességek

A térszemlélet fogalmát *Haanstra* (1994) a téri ingerek kódolásával, felidézésével, összehasonlításával és átalakításával kapcsolatos, egymással összefüggő képességek soraként határozza meg. *Haanstra* a rendelkezésére álló több száz, térszemlélettel és esztétikai érzékeléssel foglalkozó kutatás metaelemzését végezte el. A feltárt elméleti modellekre alapozva az ezredforduló környékén több magyar egyetemen végeztek vizsgálatot a hallgatók térszemléletét vizsgálva. A felmérések azt mutatták, hogy a 18–23 éveseknek nagy hiányosságok vannak a térszemlélet területén. Ez a képesség több száz szakma és hivatás műveléséhez elengedhetetlen. A térszemlélet kamaszkorban könnyen elsajátítható, ám 18 éven felül nagy nehézségek árán fejleszthető (*Kárpáti*, 2005), a térszemlélet csak a térbeli modellezés és konstruálás révén fejlődik (*Kárpáti és Gyebnár*, 1996).

A kutatás célja az volt, hogy a térszemléletet nem a megszokott feladattípusokkal, hanem a képességet gyakorlati szempontból megközelítő feladatsorral mérjük. Hipotézisünk szerint az új szemléletű feladatokkal a korábbi kutatási eredményekkel összhangban lévő, de magasabb validitású eredmények nyerhetők. A teszt összeállításakor figyelembe vettük a Nemzeti alaptantervet és a kerettanterveket. A képességstruktúrát *Kárpáti, Babály és Simon* (2014) munkája alapján készítettem. A teszt 12 feladatból és 30 itemből áll, és mivel a gyakorlatban a térszemlélet fejlesztése nem jelenik meg nagy hangsúllyal, ezért a feladatok követelményei többnyire ráismerés szintűek, egy esetben felidézés és csak három feladatban jelenik meg az átalakítás. A teszt reliabilitása elfogadható (Cronbach- $\alpha=0,75$). A csoportokon belül a szórások alacsonyok voltak, így azok homogénnek tekinthetők.

A tesztfelvétel négy osztályban történt, egy vidéki általános iskola 8. osztályában és három városi gimnáziumi osztályban. A fiúk száma 39, a lányoké 64 volt, a teljes minta 103 főből állt. A tesztek kitöltéséhez tanulónként eltérő időmennyiségre volt szükséges, de többnyire 30 perc elegendőnek bizonyult. A tesztek felvétele 2014. november végén és december első hetében történt. A részminták összehasonlítása (t-próba és varianciaanalízis) alapján szignifikáns különbség van az egyes osztályok között ($F=14,08$, $p<0,001$). A kétmintás t-próba szerint a fiúk és a lányok között szignifikáns a különbség a térszemlélet képességében.

Folyamatban lévő elemzéseinkben arra keressük a választ, hogy az új típusú, képességmérő feladatainkkal nyert empirikus adatok feldolgozása milyen módon segítheti az iskolai fejlesztőmunkát. A vizsgálat eredményei is azt igazolják, hogy a térszemlélet képességének spontán fejlődését meghaladóan szükség van a direkt fejlesztésre.